

NAFKAM

Nasjonalt forskningssenter innen
komplementær og alternativ medisin

Årsrapport 2024

UiT Norges arktiske universitet

Helsedirektoratet

1. Innhold

Kapittel	Side
2. Refleksjoner omkring fjoråret	3
3. Mål, målgrupper og hovedoppgaver	5
4. Måloppnåelse - hvordan og i hvilken grad er målene for tilskuddet oppnådd?	6
4.1 Forskning	6
4.2 Informasjonsvirksomhet	9
4.3 Pasientsikkerhet	12
4.4 Rådgivning	13
5 Støttefunksjoner	14
6. Regnskap	14

2. Refleksjoner rundt fjoråret

I året som gikk, fortsatte NAFKAM å tilføre feltet alternativ behandling nye bidrag til kunnskap. Driften og måloppnåelsen for NAFKAM ble imidlertid noe preget av lavere kapasitet enn normalt.

Dette skyldtes hovedsakelig sykefravære; perioder med vakanse mellom avgang og tiltredelser i noen stillinger, samt nødvendige omprioriteringer av planlagte aktiviteter for å kunne levere på ikke-planlagte forespørsler og aktiviteter. Staben må berømmes for sin innsats i det som må kalles et krevende 2024.

Ett område som det ble gjort mye på, var *dialog og brukermedvirkning* -både fra behandler- og pasientsiden: NAFKAMs årlige Pasientsikkerhetskonferanse med og for bransjen ble gjennomført.

Da året var omme, kunne vi også notere oss formaliserte og igangsatte samarbeidsprosjekter med forbundsleddene for tre store pasientgrupper som man vet bruker mye alternativ behandling.

Den vitenskapelige produksjonen endte nesten på samme nivå som 2023, med rett under 30 tidsskriftpublikasjoner. Blant disse var det 14 vitenskapelige artikler og 9 oppsummeringer. [Et nærmere blikk på det publiserte](#) viser en bred forskningsmessig tilnærming til og fordeling av aktivitet på feltet. NAFKAMs forskere har en bred internasjonal samarbeidsportefølje.

Et tredje område som kan trekkes fram, er *rådgivning og internasjonal aktivitet*. Det ble levert på flere forespørsler om vurderinger og råd enn tidligere. Dette anerkjenner NAFKAMs oversikt over feltet og ekspertise i forskningsbasert analyse av sakskomplekser på området, utfra et pasient- og sikkerhetsperspektiv.

Den norske befolkningens bruk av alternativ behandling er høy, og favner bredt ved å inkludere alternative behandlere og egenbehandling med urter, naturmidler og selvhjelpsteknikker.

Bruksvolum og kostnader er på linje med hva vi finner i andre, sammenlignbare land. Funnene fra [2024-undersøkelsen](#) og de [tidligere befolknings-undersøkelsene](#) våre utgjør en stor del av oppslagene om oss og feltet i media og den øvrige samfunnsdebatten.

Status i forhold til Strategisk Plan

2024 markerer starten på oppløpet for [NAFKAMs strategiske plan for perioden 2021-2025](#). Ved siste årsskifte kunne vi i henhold til hovedområdene for denne planen notere følgende:

1. **NAFKAMs nettsteder:** Det ble arbeidet videre med utvikling av nettleksikonene for befolkningen og det profesjonelle publikum, men vi har ikke nådd alt det planlagte her. Ajourføring av innholdet er kritisk viktig, og prioriteres ved behov fremfor arbeid med nye tiltak. Vi føler oss likevel sikre på at NAFKAM vil fortsette med å levere høykvalitets, objektiv informasjon om alternativ behandling som gir forbrukere, pasienter og helsepersonell grunnlag til kunnskapsbaserte helsevalg og -råd. Vi ser imidlertid at det må tas grep for å kunne fokusere kapasiteten vår på det som framstår som mest relevant for publikum.

2. **Helseproblem-orientert fokus:** Fra starten av strategiperioden har [forskning på alternativ behandling ved og etter kreft](#) vært et sentralt område, og har per 2024 blant annet resultert i et tyvetalls vitenskapelige artikler. Gjennom 2023 og 2024 har vi også fokusert på områdene kroniske smerter og mental helse. Det ble i fjor igangsatt forsknings- og formidlingsprosjekter med og på disse pasientgruppene, og gjort forberedelser til en klinisk studie av [massasje ved kroniske nakkesmerter](#).
3. **Systematiske kunnskapsoppsummeringer:** I tråd med vår strategiske plan prioriterer NAFKAM [oppsummeringer av forskning på effekt og sikkerhet ved alternativ behandling og andre temaer relatert til slik behandling](#), i den hensikt å tette kunnskapshull og levere høykvalitets dokumentasjon. Det ble produsert 9 slike oversiktsartikler i fjor, og tilsammen et førtitalls slike i strategiperioden så langt. Oppsummeringer refereres ofte til i annen forskning, bidrar til innholdet på våre nettsteder, samt til evidensbasert beslutningstaking og -politikkutvikling.
4. **Et sterkere nordisk samarbeid:** NAFKAM har etablert faglige nettverk og relasjoner i Norden for samarbeid innen forskning og forskningsformidling. Publiseringen på dette området fortsatte i 2024. Nettverket har flere pågående prosjekter, og søker jevnlig om midler til samarbeidsprosjekter

Vi betrakter forskningen til å være i rute med strategiplanen. Det ble i fjor også arbeidet videre med verktøy for beslutningsstøtte og undervisningsmateriale for helsepersonell. Det var imidlertid noe begrenset aktivitet på det siste området for strategiplanen, som er *selvhjelp*. Det er utviklet en operativ definisjon av dette, og det ble arbeidet videre etter et ferdigstilt Ph.d.-program innen temaet demente personers bruk av *kosttilskudd*.

Mange av de utpekte milepælene i strategiske plan for 2021-2025 er allerede nådd, men både 2024 og 2025 vil nok ha en noe lavere måloppnåelse enn planlagt, av de grunner som er beskrevet over.

3. Mål, målgrupper og oppgaver

3.1 Mål

Jamfør kontrakt av 31.juli 2007 mellom HOD og NAFKAM, er NAFKAMs overordnede mål å utvikle og formidle kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, øke evne til mestring av sykdomssituasjoner og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser. I tildelingsbrevet fra Helsedirektoratet for 2024 (ref. 10/3397-118) bekreftes dette overordnede målet.

3.2 Målgrupper og oppgaver

Målgruppen som skisseres i tildelingsbrevet for 2024 er *de i befolkningen som bruker eller vurderer å bruke alternativ behandling, helsepersonell, alternative behandlere og forskere.*

Oppgavene favner følgende områder:

3.2.1 Forskning

På dette området skal NAFKAM gjennom egen forskning, bidrag til og koordinering av annen forskningsaktivitet på feltet sørge for utvikling av kunnskap om - og eventuelt hvordan - alternativ behandling kan være til hjelp ved sykdom og helseplager.

3.2.2 Informasjonsvirksomhet

På dette området skal NAFKAM utvikle og tilby forskningsbasert og kvalitetssikret faktainformasjon om eventuell effekt og risiko ved utbredte alternative behandlingstilbud, for å bidra til informerte og kunnskapsbaserte helsevalg.

3.2.3 Pasientsikkerhet

På dette området skal NAFKAM overvåke markedet for nye alternative behandlingstrender som kan true pasientsikkerheten, og varsle helsemyndighetene om eventuelle slike tilfeller.

3.2.4 Rådgivning

På dette området skal NAFKAM gi råd til myndigheter og den øvrige forvaltningen, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner om forhold ved alternativ behandling knyttet til pasientsikkerhet, lovverket, utøverregisteret og andre relaterte forhold.

3.2.5 Undervisning

Ansatte ved NAFKAM har ikke undervisningsplikt på universitetet. Veiledning av doktorgradsstudenter og masterstudenter er derfor en integrert del av NAFKAMs forskning, mens foredrag og presentasjoner om feltet alternativ behandling for studenter, helsepersonell og andre parter integreres i forskingsformidlingen og informasjonsvirksomheten. Mål og prestasjoner knyttet til undervisning vil derfor bli rapportert i kapitlene om NAFKAMs forsknings- og informasjonsmål.

4. Måloppnåelse - hvordan og i hvilken grad er målene for tilskuddet oppnådd?

Sett i henhold til NAFKAMs [Årsplan for 2024](#) ble det arbeidet med de fleste av aktivitetene skissert i planen, og i mange tilfeller ble målene også oppnådd. Noen aktiviteter nådde ikke målet, og noen ble lagt på is eller utsatt på grunn av lavere kapasitet enn normalt.

Tabellen viser de ulike registrerte publikasjoner for fjoråret. Sum tidsskriftpublikasjoner var omtrent på linje med tidligere år i strategiperioden, men formidlingsaktiviteten (konferansebidrag/ faglige presentasjoner samt mediebidrag) var merkbart høyere.

Tabell: Differensierte tidsskriftpublikasjoner for NAFKAM i 2024

År	2024
Tidsskriftpublikasjon	29
Vitenskapelig artikkel	14
Vitenskapelig oversiktsartikkel/ review	9
Populærvitenskapelig artikkel	2
Leder	2
Brev til redaktøren	1
Fagartikkel	1
Konferansebidrag og faglig presentasjon	7
Vitenskapelig foredrag	2
Faglig foredrag	4
Poster	1
Mediebidrag	24
Programdeltakelse	1
Intervju	23
Informasjonsmateriale (nettsider)	3
Sum oppføringer	63

4.1 Forskning

I tråd med årsplanen for 2024 og Strategisk plan 2021-24 gjorde NAFKAM i fjor forskning på alternativ behandling brukt ved/ etter kreft, kroniske smerter og psykiske helseproblemer; utføre vitenskapelige oversiktsartikler/ reviews;

a) Forskning på alternativ behandling ved og etter kreft

- [WAYA-studien](#) (utendørsterapi for unge kreftpasienter og –overlevende) startet sommeren 2024. Feltarbeidet i fase 1 med til sammen over femti deltakere ble gjennomført, og planleggingen av [WAYA2-studien](#) startet. Det ble også publisert [en vitenskapelig artikkel](#) fra WAYA-prosjektet.
- Fra studien av unge og voksne kreftoverlevendes erfaringer med ikke-farmakologiske behandlinger for kronisk tretthet, ble det publisert [en vitenskapelig artikkel](#).
- Det ble publisert en oppsummering om [integrativ behandling ved barnekreft](#).
- Datainnsamlingen fra de siste deltakerne i [Acubreast-studien](#) ble ferdigstilt, og forarbeidene til analysen og en artikkel om funnene ble påbegynt.
- I tillegg til det planlagte, ble det publisert en artikkel om [kostholdsendringer og bruk av kosttilskudd blant norske kreftpasienter](#).

- Resultatene fra PhD-programmet *Bruk av selvledelsesstrategier blant deltakere med nåværende og tidligere kreft i den syvende undersøkelsen av Tromsø-studien; en langsgående tverrsnittsstudie* ble presentert i en doktorgradsavhandling. Avhandlingen ble levert i tråd med planen, men bedømmingen fra komiteen var at den måtte revideres før den kunne aksepteres, med ny frist satt til 2025.

b) Forskning på alternativ behandling ved kroniske smerter

- I tråd med planen startet forberedelsene til oppstart av [MeCNeck-studien](#) (massasjebehandling av kroniske nakkesmerter).
- I PhD-prosjektet *Kartlegging av forekomst, risikofaktorer, samt diagnostikk og oppfølging av personell i Forsvaret som har vært utsatt for frostskaade*, ble det i henhold til plan planlagt en kvalitativ studie med intervjuer av informanter om deres opplevelser med frostskaader og forhold til alternativ behandling.

I tillegg til det planlagte, ble det innen dette området publisert seks vitenskapelige artikler.

c) Forskning på alternativ behandling ved psykiske helseproblemer

- I samarbeid med [Mental Helse Norge](#) og representanter for pasientgruppen ble det som planlagt utviklet en *spørreundersøkelse om forekomst, relevans, åpenhet, informasjonsutveksling, risiko og fordeler ved alternativ behandling*. Undersøkelsen gjennomføres i 1.halvår 2025.
- Fra samarbeidsprosjektet med [Norges healerforbund](#) og [Sørlandet sykehus; Healing for pasienter med moderat depresjon](#), ble det i 2024 skrevet og sendt inn manus til en vitenskapelig artikkel (publisert i januar 2025).
- Det ble skrevet og sendt inn manus til en vitenskapelig artikkel om alternativ behandling og helseangst, basert på [Tromsø 7-undersøkelsen](#). Artikkelen kommer til publisering i løpet av 1.halvår 2025.
- I samarbeid med det nederlandske [Louis Bolk Instituut](#) ble utviklingen av en studie av gestaltterapi ved mentale helseproblemer påbegynt. Studien beregnes startet opp høsten 2025.

c) Andre prioriterte forskningsområder

- **Nordisk samarbeid:** I tråd med planen for 2024 på dette området, startet innsamlingen av kvalitative data på bruk av folkemedisin, ved at det ble gjort feltarbeid i Norge, Danmark og på Island. Arbeidet vil fortsette i 2025.
- **PhD-program om immigranternes bruk av alternativ behandling i Norge:** I tråd med planen ble det i fjor gjennomført en tverrsnittsstudie av innvandreres bruk av pakistansk folkemedisin. I tillegg ble det i programmet også [publisert en vitenskapelig artikkel](#); skrevet manus til en annen artikkel (for innsending i første kvartal 2025), og påbegynt manus for en tredje artikkel.

d) Vitenskapelige oversiktsartikler/ reviews

Det ble i alt publisert 9 slike oppsummeringer med NAFKAM-ansatte blant forfatterne i 2024. Av disse var tre i tråd med årsplanen:

- En narrativ oversikt over forskningen [på integrativ behandling medisin ved behandling og omsorg for barn med kreft](#).
- En systematisk oppsummering og nettverks-metaanalyse av forskningen på [akupunktur for migrene, med vekt på om utfallet varierer utfra hvilke kontrollpunkt som brukes](#).

- En policy-oppsummering om [WHO's strategi for TCIM, sett fra akademia](#).

I tillegg til disse ble følgende ferdigstilt og publisert i 2024:

- En systematisk oppsummering og nettverks-metaanalyse av forskningen på [akupunktur for slitasjegikt \(artrose\) i kneleddet, med vekt på om utfallet varierer utfra hvilke punkter som brukes](#)
- En oversikt over [trender i forskningen på akupressur i perioden 2004-2024](#)
- En oversikt over [trender i forskningen på akupunktur som smertestillende i perioden 2010-2023](#)
- En oversikt over systematiske oppsummeringer av [forskningen på tradisjonell medisin uavhengig av helseproblem/ diagnose](#)
- En systematisk oppsummering og meta-analyse av [forskningen på en tradisjonell kinesisk urteblanding \(Dachaihu tang\) for betennelse i galleblæren \(kolecystitt\)](#)
- En systematisk oppsummering av [forskningen på tradisjonell kinesisk medisin ved tap av luktesansen etter virusinfeksjon \(postviral olfactory dysfunction/ PVOD\)](#)

I 2024 ble det også igangsatt en kartlegging av oppsummert forskning på [alternativ behandling ved vanlige revmatiske diagnoser](#) (denne var ikke ført opp i årsplanen).

Planlagte oppsummeringer som ikke ble ferdigstilte i 2024

- Et Cochrane Systematic Review på temaet misteltein-ekstrakt i kreftbehandling.
- En kartleggingsoversikt over forskningen på tiltak for å integrere dialog om alternativ behandling i klinisk kreftbehandling ([protokollen ble publisert i 2024](#))
- En systematisk oppsummering av forskningen på nevrostimulering for behandling av komplekst regionalt smertesyndrom (CRPS): To av medforfatterne trakk seg, og prosjektet ble lagt på is.
- En systematisk oppsummering av forskningen på gestaltterapi ved mentale helseproblemer: Protokollen er under utvikling, og vi vurderer om og hvordan vi kan bidra i dette internasjonale samarbeidsprosjektet.

e) Forskningsrelaterte møter konferanser/ seminarer/ besøk/ møter

Følgende planlagte forskningsfaglige møter fant sted i 2024:

- Presentasjon under *Maxa livet conference for childhood cancer survivors* (Sverige)
- Poster og presentasjon under *International Congress on Integrative Medicine & Health* (Cleveland, USA)
- Invitert til ekspertpanel under *16th European Congress on Integrative Medicine* (Madrid, Spania)

I tillegg til de planlagte, ble disse aktivitetene gjennomført:

- Workshop med samarbeidspartnere om *KST-måling* (Tromsø)
- Forelesningsdager om alternativ behandling, for medisinstudentene, bachelor- og masterstudentene i klinisk ernæring (Tromsø)
- Foredrag under *Norges Naturmedisinske Fagkongress 2024* (Sundvolden)
- To prosjektmøter med Norges Revmatikerforbund, og ett med Mental Helse (Oslo)
- Forelesning for kreftsykepleie-studenter og ansatte under *Nordiske Samarbeidsdager*, Vejle Sykehus (Danmark)
- Foredrag på *ICMART Acupuncture Evidence Conference* (Wien, Østerrike)

- Invitert til ekspertpanel og som foredragsholder i *Cochrane Complementary Medicine's 5th Forum of Evidence-Based Medicine*, (Beijing, Kina)
- Foredrag under *Annual Jaseng Academic (AJA) Conference 2024* (Seoul, Korea)
- Online møte med HDIRs Avdeling for pasientsikkerhet, om oppfølgingen av [St.vedtak 417-2022](#) (i henhold til en mulig revurdering av kriteriene for å stå i Utøverregisteret)
- Online presentasjon for *UNC Program on Integrative Medicine* (North Carolina, USA)
- Online deltakelse på *Samisk helsekonferanse 2024* (Arr.: Senter for samisk helseforskning ved UiT mfl) og *Seminar om hvilken innvirkning tro, folketro og små samfunn kan ha på avdekking og forebygging av seksuelle overgrep i Sápmi* (Arr.: RVTS Nord mfl)
- Online deltakelse i *WHO's EURO Regional Consultation meeting*, og i tre *WHO Collaboration Centres' briefing meetings*.
- Webinar om *fatigue, stress og smerte* for Stoffskifteforeningen
- Nettseminar om *forskning*, for Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon (NNH)

Følgende aktiviteter var planlagt, men ikke gjennomført:

- Deltakelse på *18th International Congress on Circumpolar Health* (Yellowknife, Canada)
- Dialogmøte med HDIR (utsatt til januar 2025)

f) Veiledning av studenter

NAFKAMs forskere fortsatte i 2024 veiledningen av til sammen tre PhD-stipendiater:

- Én kandidat er direkte ansatt ved NAFKAM og utfører sine forskningsaktiviteter på bruken av pakistansk folkemedisin blant innvandrere i Norge. Kandidaten er beregnet å levere inn avhandlingen sin høsten 2025.
- Én kandidat er ansatt i Forsvaret men veiledes av NAFKAM, og er beregnet å levere inn avhandlingen sin i 2026.
- Én kandidat ferdigstilte avhandlingen sin i 2024, men bedømmingen fra komiteen var at den måtte revideres før den kunne aksepteres, med ny frist satt til 2025.
- Det var ingen mastergrads-studenter under veiledning i 2024.

4.2 Informasjonsvirksomhet

I henhold til kontrakt og tildelingsbrev driver NAFKAM også et åpent tilgjengelig nasjonalt nettleksikon myntet på pasienter og andre uprofesjonelle, med forskningsbaserte og kvalitetssikrede fakta om effekt og risiko ved utbredte alternative behandlingstilbud. Formålet med dette er å bidra til informerte og kunnskapsbaserte helsevalg.

NAFKAM driver også spesialbiblioteket [cam-cancer.org](#), som presenterer den internasjonale ekspertgruppen CAM-Cancers oppsummeringer av forskningen på utbredte alternative behandlinger ved kreft. Formålet med dette er å tilby helsepersonell høykvalitets dokumentasjon som grunnlag for samtale og veiledning av pasienter som bruker eller vurderer å bruke slik behandling ved eller etter kreft.

Nettstedene registrerte i 2024 ialt 114.029 unike brukere, som foretok ialt 132.240 besøk. Dette representerer en 10% økning fra 2023. Brukerne leste i alt 196.278 sider, som var så å si det samme som i 2023. Dette kan delvis forklares ved at publikum har fått flere navigasjonsmuligheter inn til innholdet, slik at antallet klikk og potensielle feilnavigeringer kan ha gått ned. I 2024 passerte andelen brukere som besøker nettstedene våre med smarttelefon 60%, noe som får betydning i den videre utviklingen av nettstedene.

Nettstedene ble besøkt av ca 130 land hver, der de nordiske landene som før - og ikke uventet - sto for mer enn 70% av besøket på den norskspråklige nafkam.no. På CAM-Cancers nettsted kom mesteparten av besøket fra engelsk- og tyskspråklige land, med Norden på 14%. Gjennom en intensjonsavtale med DGHO ([Deutsche Gesellschaft für Hämatologie und Medizinische Onkologie](https://www.dggo.de/)) er nettstedets innhold også gjort tilgjengelig på tysk via www.onkopedia.com.

I tillegg til drift av nettstedene omfatter NAFKAMs informasjonsvirksomhet å besvare spørsmål fra publikum, helsepersonell og presse/media; å drive NAFKAMs profiler i sosiale medier, samt å holde foredrag og innlegg i pasient- og personellforum.

Ved siste årsskifte noterte vi oss til sammen rundt 4.200 følgere av NAFKAM i sosiale medier (Facebook, X og Instagram). Dette var 17% økning fra 2023. Vi postet rundt 80 poster i disse mediene i fjor, og opplevde i takt med en økende følgerskare økt engasjement og mer tilbakemelding.

Når det gjelder henvendelser for besvarelse, noterte vi for året som gikk ca 100 slike; noe som er på nivå med årene før. I 2024 etablerte en rutine med å anonymisere/ generalisere slike spørsmål og svarene på dem, til en Ofte—stilte-spørsmål-side på nafkam.no. Denne ser ut til å etablere seg som mye oppsøkt og lest.

I tråd med årsplanen for 2024 og Strategisk plan 2021-24 fokuserte NAFKAM i fjor sin informasjonsvirksomhet på følgende hovedområder: *Økt synlighet og kjennskap, Utvikling av nettstedene, samt Formidlingsaktivitet utenfor egne kanaler.*

Hovedområde: Økt synlighet og kjennskap

Følgende aktiviteter var planlagt:

- **Strategisk kommunikasjon:** Det ble identifisert, kontaktet og inngått samarbeidsavtaler med tre prioriterte pasientgrupper for utvikling av NAFKAMs publikumsinformasjon: Kreftpasienter/ overlevende, personer med psykiske problemer, og personer med kroniske smertelidelser. Prosjektene ble presentert på våre nettsider og omtalt i ulike medier.
- **Nyhetsbrev:** Tre av seks planlagte brev ble sendt ut, på grunn av vakanser og lav personellmessig kapasitet. Vi nådde imidlertid å øke abonnentmassen med hele 73% (i forhold til det de planlagte +15%)
- **Brukermedvirkning i informasjonsutviklingen:** Sammen med forbundsleddene for de tre prioriterte pasientgruppene, ble det utviklet en spørreundersøkelse om behov for og preferanser for tilgjengeligheten av informasjon om alternativ behandling. Denne ble gjennomført blant kreftpasienter/ overlevende, og gjennomføres i 2025 blant smertepasienter og personer med psykiske plager.

Hovedområde: Utvikling av nettstedene

- **Utvikling og oppdatering av innholdet:** På NAFKAM.no ble det revidert hele 23 faktaartikler (mot planlagt fem). På CAM-cancer ble det som planlagt revidert ti faktaartikler, og produsert hele 21 outcome overviews (mot planlagt fem).

Nye elementer som *tilleggsinformasjon og beslutningsstøtteverktøy myntet på foreldre til barn som har kreft* ble arbeidet videre med, men ikke ferdigstilt.

- **Tall og fakta om tilbudet, bruken av og nordmenns forhold til alternativ behandling:** Dette ble innhentet i desember/ januar, og publisert fortløpende på våre nettsider samt til media. Vi nådde ikke målet om en revidert plan for slike undersøkelser fremover.
- **Metodikk og kvalitetssikring av arbeidet med forskningsstatus:** I tråd med planen utviklet vi en prosedyre for rapportering av forskningsstatus når metastudier mangler. En betaversjon ble testet og evaluert. Bruk av prosedyren avvenges, da det vil kreve betydelige ressurser og derfor må diskuteres i forbindelse med ny strategisk plan.
- **Tilgjengelighet:** For 2024 var målet for *språkkrav* å ha et basisinnhold på samisk, samt mer nynorsk innhold på nafkam.no. Det ble gjort tekniske grep for å tillate flere språkversjoner (Norsk bokmål og nynorsk, samisk og engelsk) av samme artikkel, men løsningen er enda under testing og utprøving.

Et *basisinnhold på samisk og nynorsk* ble identifisert og oversatt, og venter på publisering i 2025. De 150 norske faktaartiklene i nettleksikonet fordelte seg ved årsskiftet på 31% nynorsk og 69% bokmål.

Produksjonen av CAM-cancers "*outcome overviews*" som åpner for navigasjon via symptom/ brukshensikt ble intensivert og endte på over 20 slike. Disse oversiktene vil på sikt utgjøre den pasient-tilpassete informasjonen på nettstedet.

Med hensyn til de *offentlige krav om universell utforming og tilgjengelighet*, ble det gjort pilotprosjekter for å ta i bruk verktøy for illustrasjon og datavisualisering som oppfyller forskriftens krav til tilgjengelighet. Vi nådde ikke målet om full implementering av dette.

Ad punktet om *restrukturering av artiklene i nettleksikonet* ble det i tråd med planen gjort et pilotprosjekt, men vi fikk ikke nok data til å kunne avgjøre om hele nettleksikonet bør endres slik. Dette arbeidet vil derfor pågå videre i 2025.

- **NAFKAMs internasjonale publikum:** For 2024 var målet å ferdigstille strukturen og basisinnholdet til en engelsk versjon av nafkam.no, rettet mot potensielle internasjonale samarbeidspartnere og oppdragsgivere. Informasjon om rollen som WHO samarbeidssenter ble revidert og CAM-Cancers akkreditering fra CEBAM ble synliggjort, men på grunn av vakanser og sykefravær ble hovedmålet samt en langsiktig strategi for CAM-Cancer ikke ferdigstilt.

Hovedområde: Formidlingsaktivitet utenfor egne kanaler

- Ref. punkt 4.1 var forskningsformidlingen høy i 2024, og i tråd med målet om at den *muntlige formidlingsaktiviteten* skal økes.
- Overfor *publikum som søker informasjon utenfor NAFKAM*, ble det i tråd med planen revidert og publisert en artikkel om alternativ behandling på *Helsenorge.no*.
- Med hensyn til *Store norske leksikon (snl.no)* ble det ført videre samtaler og inngått avtale om leveranse av og fagansvar for leksikonet for innholdet om alternativ behandling. På grunn av fravære hos nøkkelpersonell ble det imidlertid ikke levert materiale til publisering.
- Ad punktet om *tilstedeværelse og tilnærming i kommersielle nettsteder*, gjennomførte vi en begrenset kampanje på Facebook overfor kvinner i alderen +40 år, med positivt resultat i form av flere nye følgere og økt aktivitet, som avler økt engasjement. Vi vil i

2025 “teste vannet” tilsvarende på andre plattformer og/ eller overfor andre utpekte grupper.

- Overfor *studenter og helsepersonell*, noterer vi oss en tilfredsstillende direkte aktivitet i 2024 både overfor studenter (medisin, ernæring, kreftsykepleie), samt at det ble arbeidet videre i det skandinaviske samarbeidsprosjektet om *nettbaserte kurs/ veiledningsmateriale overfor leger og sykepleiere som behandler personer med/ etter kreft*. NAFKAMs informasjonskompetanse bidrar i utviklingen av dette kursmaterialet. Arbeidet i prosjektet fortsetter i 2025.
- Under punktet *Presse, media og samfunnsdebatten* fortsatte arbeidet med å *kontakte media og journalister med presentasjon* av oss i 2024. Vi nådde ikke målet om å skrive flere kronikker/ debattinnlegg til eksterne medier, men noterer oss hele 217 registrerte klipp om/med NAFKAM fra media og den øvrige samfunnsdebatten. Dette var 62% mer enn i 2023, og tyder på at NAFKAM anses som en troverdig kilde til fakta.
- Overfor *utøvere av alternativ behandling* fortsatte vi bruken av den *standard metodikken vi har utviklet* for å involvere bransjeforbundene i framstillingen av terapier til nettleksikonet, og opplever i all hovedsak at at dette forstås og aksepteres av bransjen. NAFKAMs informasjonskompetanse var også instrumentell i å utforme, bekjentgjøre og gjennomføre fjorårets *nasjonale konferanse om pasientsikkerhet*, myntet på utøverforbundene og skolene innen alternativ behandling. Denne opplevde en gledelig økning i interesse fra 2023 av, og ser ut til å bli en permanent arena for kompetanseutvikling innen pasientsikkerhet og kontakt mellom bransjen og myndighetene, representert ved NAFKAM.
- Ad *nordisk samarbeid* om digital læring og internettbaserte kurs for helsepersonell: En ansatt deltok i fjor som planlagt på en felles samling innenfor dette temaet.

I tillegg til det ovennevnte planlagte noterer vi oss at det i fjor ble utarbeidet og publisert informasjon om prosjektsamarbeid på nettsidene til [NRF](#). I tillegg ble innholdet om alternativ behandling i [Nasjonalt kvalitets- og kompetansenettverk for multipel sklerose \(MS\)](#)'s veileder revidert av NAFKAM.

NAFKAM bidro også til revisjon av innholdet om alternativ behandling på [Kreftforeningens](#) nettsider.

4.3 Pasientsikkerhet

NAFKAM skiller seg fra majoriteten av de øvrige offentlig finansierte kompetansesentra utenfor spesialisthelsetjenesten ved at hovedmålgruppen for virksomheten er den aktive, men uprofesjonelle forbrukeren som søker hjelp utenfor helsetjenesten.

Vårt arbeid på dette området favner forskning, formidling og rådgivning, samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid med forskere, interesseorganisasjoner, klinikere, myndigheter og WHO. Planlagte aktiviteter i 2024 på dette området var:

- Videre utforskning av mulighetene av *et system for registrering av uventede, uønskede effekter relatert til bruk av alternativ behandling* i Norge: Det ble gjennomført en spørreundersøkelse samt en workshop med og for bransjen. Resultatene fra dette er under sammenfatning til en rapport.
- Publisering av en *vitenskapelig artikkel om NAFKAMs sikkerhetsstrategi*: Denne ble påbegynt, men av kapasitetsårsaker ikke ferdig til innsending.
- NAFKAMs *pasientsikkerhetskonsferanse*, for utøverforbundene og skolene innen alternativ behandling: Denne ble gjennomført, med høy deltakelse fra bransjen.

- Å fortsette å følge utviklingen i Utøverregisteret, og holde myndigheter og berørte grupper orientert om dette; Dette ble gjennomført, og artikkelen om utviklingen i Utøverregisteret oppdatert.
- Forskningsmessig, ble det i 2024 arbeidet videre med resultatene fra et tidligere PhD-prosjekt om *sikkerheten for demente personer som bruker urter og kosttilskudd*, med sikte på publisering av en artikkel i 2025/26.
- Videre ble det gjort og publisert mer forskning på *sikkerheten ved bruk av alternativ behandling hos personer som har overlevd kreft* (sammen med Kreftforeningen, om menn, og om bruk av spesielle dietter og kosttilskudd blant kreftoverlevende generelt).
- Bidrag til WHO's innsats for fokus på *pasientsikkerhet og kvalitet i pasientbehandling og -omsorg innen tradisjonell, komplementær og integrativ medisin*: Som WHO samarbeidssenter bidro NAFKAM i 2024 både til WHO's høringsforslag på ny strategi ut til medlemslandene og til Norges innstilling og tilbakemelding på denne. NAFKAM ble også invitert til og deltok i flere ekspertfora i regi av WHO på dette feltet i året som gikk.
- I tråd med planen ble det også gjort innledende sonderinger om et internasjonalt samarbeid for å utvikle en forskningsprotokoll for å *evaluere WHO's anbefalte standard og kvalitetskrav for utdanning innen akupunktur*.

4.4 Rådgivning

Rådgivning overfor myndighetene og den øvrige forvaltningen, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner i inn- og utland er en oppgave for NAFKAM.

Rådgivningen dreier seg ikke om kliniske råd eller sykdomsbehandling, men om *råd, vurderinger, uttalelser og høringssvar til forvaltningen i saker om alternativ behandling*; for eksempel knyttet til hvordan pasientsikkerheten kan ivaretas ved utfordringer i bransjen, markedet og bruken av alternativ behandling.

Slike forespørsler lar seg sjelden forutse eller planlegge i aktivitetsplaner, men målet vårt er at slike forespørsler skal bli besvart så godt som mulig med god kvalitet og service, og at svarene skal være i samsvar med den tilgjengelige kunnskap på området. For 2024 noterte vi oss følgende forespørsler og leveranser:

- Det var ingen relevante høringer for NAFKAM å levere høringssvar til i fjor.
- Drøftingsmøte med Avdeling for pasientsikkerhet i HDIR, om oppfølgingen av temaene *Utøverregisteret, autorisasjon og spesialistgodkjenning*, som følge av [St.v 417, tilknyttet Prop. 236 L \(2020-2021\)](#), [Innst. 170 L \(2021-2022\)](#), [Lovvedtak 47 \(2021-2022\)](#).
- Bidrag til og kvalitetssjekk av HODs besvarelse av undersøkelsen *Third WHO Global Survey on Traditional, Complementary, and Integrative Medicine*
- Innspill og bistand til HODs tilbakemelding om WHO's utkast til ny strategi for *tradisjonell, komplementær og alternativ medisin for 2025-2034*;
- Innspill til HOD angående ANNEX 1 *2024 World Conference on Traditional Medicine*, samt bistand til HDIR i forbindelse med en forespørsel om *Norge-Kina-helsesamarbeidet (2002-2010)*.

I tillegg ga vi bistand til ledelsen for Institutt for samfunnsmedisin (ISM) ved UiT, i forbindelse med spørsmål i NFR's *Evalueringen av medisin og helse (EVALMEDHELSE)*.

5. Støttefunksjoner

I 2024 hadde NAFKAM totalt 12,9 årsverk fordelt på i alt 20 ansatte.

Av disse var 5,3 årsverk (8 ansatte) vitenskapelige stillinger, hvorav 5 kvinner og 3 menn. 7,6 årsverk (12 ansatte) var stillinger relatert til formidling og administrativ virksomhet, hvorav 10 kvinner og 2 menn. Forskerne veiledet i alt 3 PhD-kandidater dette året.

2024 ble preget av vakanser ved turnover, og et høyere sykefravær enn normalt (9,6%). NAFKAM følger universitetets HMS-plan.

For 2025 tar vi inn over oss at både eget arbeide med økt synlighet og interessen for alternativ behandling i både samfunnet, fagmiljøer, forvaltningsorganer og politikken de senere år, har gjort NAFKAM til en naturlig og attraktiv faktakilde og foretrukket rådgiver. Dette er en posisjon som krever kapasitet til å levere. Tilfeldige oppdrag utenfra er ofte preget av korte frister, og leveranse på dem forårsaker utsettelse eller nedprioritering av planlagte oppgaver. Ambisjonsnivået må derfor i større grad reflektere dette i kommende års- og strategiplaner.

6. Regnskap

	Inngående balanse 01.01.24	Inntekter 2024	Utgifter 2024	Utgående balanse 31.12.24
NAFKAM	NOK -233 828	NOK -15 746 136	NOK 15 998 644	NOK 18 680

NAFKAM fikk i 2024 utbetalt i alt kr 15 979 136 fra Helsedirektoratet. Dette inkluderte en overføring av ubrukte midler fra 2023 på kr 233.000. Merforbruket i driftsåret/ utgående balanse per 31.12.24 regnes som 0.

UiT er underlagt riksrevisjonen, og det er således ikke krav om egen revisjon av tilskudd.

Tromsø, 26. mars 2024

Ola Lillenes
Fung.leder NAFKAM